

Mokytojai ir vystomasis bendradarbiavimas:

ką žino, kaip vertina,
kaip atsispindi ugdyme?

Tyrimo ataskaita

2021
Vilnius

Autorė: Giedrė Biržytė
Vystomojo bendradarbiavimo platformos valdybos narė
Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto lektorė
2021 m.
Viršelis: @Tamanna Rumeer/Unsplash.com

Leidinyi parengtas projekto „Visuomenė ir NVO – Vystomasis bendradarbiavimas ir humanitarinė pagalba“ metu. Projektas finansuojamas pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas Nr. 10.1.2-ESFA-K-917 priemonę „Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos“. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų parama šio leidinio parengimui nereiškia jos pritarimo turiniui, už kurį atsakingi jo autoriai; Europos Sąjunga negali būti laikoma atsakinga už leidinyje pateikiamos informacijos naudojimą.

Projektą koordinuoja:

Nacionalinė nevyriausybių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma
www.vbplatforma.org

Dėkojame tyrime sutikusiems dalyvauti mokytojams, interviu transkribuotojui Jokūbui Vasiliauskui, nevyriausybinių organizacijų „Pasaulio pilietis“ vadovei Indrei Augutienei.

Nacionalinė nevyriausybių
vystomojo bendradarbiavimo
organizacijų platforma

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Turinys

Tyrimo santrauka	4
Tyrimo rezultatai	6
1. Mokytojų Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos supratimas ir palaikymas	6
2. Mokytojų vystomojo bendradarbiavimo samprata ir palaikymas	10
3. Ugdymas ir vystomasis bendradarbiavimas	14

Terminai

Vystomasis bendradarbiavimas – valstybių donorių ir valstybių partnerių bendradarbiavimas, kai valstybės donorės remia ilgalaikį ir darnų valstybių partnerių vystymąsi, jų pastangas mažinti skurdą ir integruotis į pasaulio ekonomiką.

Globalusis švietimas – švietimas, skatinantis mąstyti apie globalaus pasaulio realijas ir raginantis veikti, kad pasaulyje būtų daugiau teisingumo, lygybės ir pagarbos žmogaus teisėms. Globalusis švietimas apima tokias švietimo koncepcijas kaip vystomasis švietimas, žmogaus teisių švietimas, švietimas darniam vystymuisi, švietimas taikai ir konfliktų prevencijai, tarpkultūrinis mokymasis (Europos Tarybos Šiaurės-Pietų centro apibrėžimas).

Oficiali parama vystymuisi (OPV) – pinigų srautai iš valstybių ir savivaldybių biudžetų į EBPO (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, angl. Organisation for Economic Co-operation and Development / OECD) OPV gavėjų sąrašė esančias šalis, teritorijas ir daugiašales vystymosi institucijas, skirti tų kraštų vystymuisi.

Santrumpos

VB – Vystomasis bendradarbiavimas

OPV – Oficiali parama vystymuisi

DVT – Darnaus vystymosi tikslai

NVO – Nevyriausybinės organizacijos

JT – Jungtinės Tautos

Santrauka

Tyrimo tikslas

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti mokytojų vystomojo bendradarbiavimo (toliau – VB) tematikos žinojimo gylį, Lietuvos VB politikos supratimą ir paramą šiai politikai, VB atspindėjimą ugdyme ir priemonių mokymui reikalingumą.

Tyrimo metodai

Šiame tyrime dalyvavo 6 valstybinių Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokytojos ir mokytojai. Duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto interviu metodu 2021 m. birželio – rugpjūčio mėn. Interviu su mokytojais vyko internetu. Klausimyną sudarė 3 dalys: pirmoji skirta išsiaiškinti bendrą mokytojų vystymosi ir VB tematikos išmanymą ir sužinoti jų palankumą šiai globaliu mastu vykdomai politikai. Antroji dalis skirta Lietuvos VB vertinimui, trečioji – VB tematikos atspindėjimo mokytojų dalykinėse pamokose ir ugdymo priemonių poreikių išsiaiškinimui.

Atskiri interviu truko nuo 50 iki 80 min. Prieš interviu kontaktas su tyrimo dalyviais buvo užmezgamas susirašinėjant elektroniniu paštu. Interviu pradžioje intervantai buvo supažindinami su tyrimo tema, tikslu ir konfidencialumu. Kiekvienas pokalbis su tyrimo dalyvių žinia ir sutikimu buvo įrašomas. Iš karto po interviu pokalbiai buvo transkribuoti. Siekiant užtikrinti konfidencialumą ir anonimiškumą, tyrime nenurodomos konkrečios mokyklos, kuriose dirba tyrime dalyvavę mokytojai. Netaisyta tyrimo dalyvių kalba toliau leidinyje pateikiama kabutėse kursyvu.

Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvavo 6 pedagogai iš Vilniaus, Kauno, Alytaus, Kuršėnų ir Radviliškio.

Pedagoginė patirtis: 1-5 metai (1 respondentas), 5-10 metų (2 respondentai), virš 10 metų (3 respondentai). Tyrimo dalyvavo 4 moterys ir 2 vyrai. Penki mokytojai įgiję pedagoginį išsilavinimą Lietuvos aukštosiose mokyklose, vienas – programoje „Renkuosi mokytį“. Kai kurie turi gretutinį išsilavinimą: istorijos ir politikos, gamtos mokslų.

Tyrimo rezultatai

Tyrimas parodė, kad jame dalyvavę mokytojai suvokia globalias vystymosi problemas ir tendencijas. Taip pat jie gali nusakyti VB esmę ir mato VB veiklose prasmę, nors kai kurios jų žinios apie šios srities veiklas ir veikėjus nebūtinai yra išsamios ar tikslios. Mokytojai pateikia autentiškų interpretacijų, kodėl verta vykdyti VB politiką, kokie yra donorių motyvai ar koks galėtų būti šalių - paramos gavėjų indėlis.

Kai kurie tyrimo dalyviai neturėjo daug komentarų kalbant šia gana retai reflektuojama tema. Svarbus išaiškėjęs aspektas tas, kad mokytojai, kurie yra ar buvo įsitraukę į susijusias tematikos projektus, turi jų žinias praturtinančios praktinės patirties. Tokiais atvejais jie pateikia konkrečių pavyzdžių, pasakoja apie mokyklos bendruomenės įsitraukimą. Dažniausiai tokie projektai, kuriuose dalyvavo pašnekovai, susiję su Darnaus vystymosi tikslais (toliau – DVT), todėl kalbėdami apie DVT respondentai turi daugiau komentarų ir pastebėjimų

Šiame tyrime dalyvavę mokytojai palaiko Lietuvos VB politiką: dauguma pritaria esamai paramos geografinei kryptčiai Rytų partnerystės šalyse. Tačiau didesnė dalis taip pat išreiškia stiprų palaikymą paramos teikimui ekonomiškai silpnesnėms Azijos ir Afrikos valstybėms. Svarbu, kad beveik visi mokytojai pripažįsta, kad jie nedaug arba visai mažai žino apie Lietuvos VB motyvus, pastangas ir rezultatus. Tyrimo dalyviai kartojo, kad labai naudingi informacijos kanalai jiems yra šios srities ekspertai, kuriais jie pasitiki.

Tyrimo dalyvavę mokytojai pritartų tam, kad mokyklose moksleiviai su VB temomis susipažintų giliau ir išsamiau. Daugumos teigimu, konkrečiai VB tema kalbama retai, labiau projektų kontekste. Tačiau programose daugiau dėmesio nei anksčiau skiriama klimato kaitai ir kitiems globaliems iššūkiams. Pašnekovų manymu, daug kas priklauso nuo pačių mokytojų iniciatyvos, todėl jiems svarbus paskatinimas bei palaikymas. Daugelis pripažino, kad informacijos su VB susijusiomis temomis ieško savarankiškai, naudodamiesi internetu. Jiems praverstų specialiai ugdymo tikslams pritaikytos priemonės. Tačiau, kad būtų geriau išsiaiškinti konkretūs ugdymo priemonių poreikiai skirtingų dalykų mokytojams, reikėtų atlikti atskirą ir žymiai detalesnę kokybinę tyrimą.

Apibendrinimas

Tyrimas parodė, kad jame dalyvavę mokytojai yra pozityviai nusiteikę VB tematikos atžvilgiu. Nors ir neturėdami gilių, detalių žinių, jie supranta globalių problemų esmę ir pritaria, kad jas spręsti būtina. Mokytojų žinias ypač praturtina konkretūs projektai, kuriuose jie dalyvauja kartu su mokyklų bendruomenėmis, todėl galima daryti išvadą, jog su VB susijusių projektų gausinimas Lietuvos mokyklose būtų naudingas tiek moksleiviams, tiek pedagogams. Be to, kadangi globalusis švietimas nėra privalomai integruojamas dalykas, būtina skatinti savanorišką mokytojų įsitraukimą ir palaikyti jų motyvaciją. Taip pat reikia stiprinti informacijos apie Lietuvos VB pasiekiamumą, mokomosios medžiagos prieigą ir adaptuotų įrankių integravimą į ugdymo sistemą: mokytojai palaiko Lietuvos VB politiką, tačiau dėl informacijos stokos negali komentuoti konkretesnių jos aspektų.

Tyrimo dalyvių teigimu, pamokų metu yra svarbu su mokiniais kalbėti VB temomis. Daugelio manymu, baigę mokyklą abiturientai šiais klausimais neturi pakankamai žinių ir kompetencijų.

Savarankiškai ruošiantis pamokoms mokytojams ypač praverčia interneto šaltiniai, taip pat kontaktai su atitinkamų sričių ekspertais, speciali globaliojo švietimo mokymo medžiaga. Pamokas jie norėtų pradėti nuo pasaulio aktualijų, kurios vadovėliuose neatspindimos, todėl vienas svarbesnių jų išreikštų poreikių yra aktualijų VB temomis pateikimas dalykinėse pamokose. Ugdymo priemonių poreikį rekomenduojame išsiaiškinti kitais kokybiniais tyrimais.

Tyrimo rezultatai

1 dalis

Vystomojo bendradarbiavimo žinomumas pedagogų tarpe

Tyrimas parodo, kad jame dalyvavę mokytojai mažai žino apie konkrečias Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo (VB) politikos veiklas, prioritetus ir įgyvendinimas programas („konkrečiai tai turbūt įvardinti negalėsiu“, „iš tikrųjų negaliu pasakyti labai daug.“) Kai kurie mini Lietuvos karines ar taikos palaikymo misijas (susijusias su įsipareigojimais NATO), nors tai nėra vystomojo bendradarbiavimo politika; pritaiko fragmentus informacijos, gautos susidūrus su projektais, nevyriausybinėmis organizacijomis ar konkrečiais asmenimis, pvz. giminaičiais.

Iš šešių, tik vienas mokytojas žinojo apie demokratizacijos pastangas Rytų partnerystės šalyse, paminėjo kitus Lietuvos VB geografinius regionus: Afrikoje („yra tekę girdėti ir apie Afrikos valstybes, pavyzdžiui, Keniją, tačiau tiksliai įvardinti vystomojo bendradarbiavimo sritis būtų sunku“) ir Rytų Azijoje („berods žemės ūkio srityje yra šiek tiek ir turbūt su Tolimųjų Rytų valstybėmis“).

Paprašyti įvardyti šalis, kurioms Lietuva teikia paramą, dalyviai dažniausiai minėjo Baltarusiją dėl plačiai nuskambėjusių 2020 m. protestų prieš A. Lukašenką ir Lietuvos išreikštu palaikymu jiems. Du respondentai įvardijo studentams iš Baltarusijos skiriamas stipendijas studijoms Lietuvoje ir „Baltarusijos universitetą Lietuvoje“ (Europos humanitarinis universitetas – aut. past.). Keletas respondentų paminėjo Ukrainą, Sakartvelą, Moldovą, vienas – Armėniją.

Nei vienas respondentas negalėjo atsakyti, kada tiksliai Lietuva tapo šalimi donore (nuo įstojimo į ES – aut. past.). Kai kurie pateikė atsakymą, bandydami jį susieti su kitomis globaliomis koncepcijomis („Darnaus vystymosi tikslai, tai jie kažkur 2015 metais berods atsirado. Tai galbūt tas bendradarbiavimas iš tiesų atsirado truputėlį anksčiau, negu kad 2015 metais, na, sakykime, galbūt kokiais 2010 metais“). Tik vienas mokytojas paminėjo ryšį tarp narystės ES ir VB šiame kontekste („Manau, nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo turbūt aktyviau. Kada galim suteikti daugiau, tai turbūt po įstojimo į Europos Sąjungą.“).

Parama Lietuvos oficialiai paramai vystymuisi ir jos didinimui

Tyrimo dalyviai pritaria paramos skyrimui iš valstybės biudžeto („Aš visiškai pritariu paramai su sunkumais susiduriančiom valstybėm ir manau, kad ta parama galėtų būti ir įvairesnė ir didesnė ir taip“ – istorijos mokytojas). Taip pat dauguma respondentų remia oficialios paramos vystymuisi (toliau – OPV) didinimą iki numatyto 0,33 BNP įsipareigojimo¹. Viena respondentė pripažino nežinanti biudžeto sudarymo ypatybių ir todėl be detalesnio įsigilinimo nesiryžta teigti, ar pritaria OPV didinimui.

Savo paramą OPV didinimui respondentai grindžia įsipareigojimų vykdymu. Gamtos mokytojas teigia, kad „jeigu tai yra įsipareigojimas, tai mes turim jo laikytis“.

¹ 2005 m. gegužės 24 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose numatyta, kad 2004 m. ir po 2004 m. ES narėmis tapusios šalys iki 2015 m. OPV skirs ne mažiau kaip 0,33 proc. BNP, o šalys, kurios ES narėmis tapo iki 2004 m. – 0,7 proc. BNP. Šie įsipareigojimai pakartoti 2015 m. gegužės 26 d. Tarybos išvadose, nukeliant įgyvendinimo terminą iki 2030 m. OPV įsipareigojimai akcentuojami ir 2015 m. rugsėjo 25 d. valstybių vadovų patvirtintoje JT Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m.

Kaip mokytojai vertina Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo pastangas?

Tyrimė dalyvavę mokytojai buvo paklausti, kaip jie vertina Lietuvos pastangas padėti Rytų partnerystės šalims, tokioms kaip Sakartvelas, stiprinti demokratiją, ir priešintis autoritarizmui tokiose šalyse kaip Baltarusija. Pusė dalyvių pripažino, jog tinkamam vertinimui jiems trūksta informacijos. Taip yra todėl, kad jiems apskritai trūksta informacijos apie Lietuvos VB veiksmus, todėl Lietuvos VB politika Rytų partnerystės šalių atžvilgiu labiau vertintina kaip „plikas faktas“.

Labiau informuoti apie Lietuvos VB mokytojai palankiai vertina Lietuvos pastangas siekiant padėti Rytų partnerystės šalims demokratizuotis. Istorijos mokytojas išplėtoja mintį, vertindamas tarptautinius santykius tarp valstybių: *„Faktai kalba už save: tų valstybių, na tos pačios Ukrainos, Sakartvelo dėkingumas viešas, geri santykiai tarpvalstybiniai daug ką pasako ir jų vieša nuomonė, kad Lietuva yra jiems pavyzdys. Jie nori sekti tuo pačiu keliu, tai aš manau, kad Lietuvos politika šiuo atveju yra labai sėkminga ir rodanti lyderystę.“*

Svarbu pastebėti, kad žodis „lyderystė“ nuskambėjo kelis kartus – reikšmingą Lietuvos indėlį ir ryžtą akcentuoja du iš trijų plačiau šiuo klausimu pasisakiusių okytojų. Geografijos mokytoja: *„Aš manau, tai yra labai drąsus žingsnis. Taip, bet manau, kad politikai vis tiek apsvarstė ir apgalvojo, nes mes turim užnugarį, tokį kaip NATO, kad mūsų nepaliks. Jeigu mes nepriklausytumėm NATO, aš nemanau, kad mes būtumėm, kaip valstybė šitoj vietoj stiprūs. Ta prasme, būtumėm tokie drąsūs.“*

Etikos mokytoja iš Kauno sako, kad nepasitiki kai kurių Rytų partnerystės šalių valdžia – ypač Baltarusijos. *„Teigiamai vertinu Lietuvos pastangas padėti minėtoms valstybėms, nes mus jungia ne tik istorija, praeitis, bet ir dabartis. Pasitikiu Sakartvelo ir Baltarusijos žmonėmis, jų pastangomis stiprinti demokratiją, o ypač baltarusių pasipriešinimu. Tačiau nesu tikra dėl Baltarusijos ir Gruzijos valdančiųjų. Ypač Baltarusijos. Baltarusijos valdžia man kaip tiksinti bomba: nežinai, kada ir kur sprogs“.*

Kur ir kam Lietuva turėtų padėti?

Paklausti, kuriose šalyse ar regionuose Lietuva turėtų koncentruoti savo VB veiklas, dauguma mokytojų išreiškė palaikymą dabartinei Lietuvos kryptiai. Keturi iš šešių mokytojų teigiamai vertina Lietuvos paramą būtent artimiausioms kaimynėms – Ukrainai, Baltarusijai, kitoms Rytų Europos kaimynystės šalims.

Istorijos mokytojas: *„Aš turbūt krypties ypatingai ir nekeisčiau, manyčiau, kad tai dabartinė strategija pirmiausia rūpintis kaimyninių valstybių stabilumu, tai tiek parama Baltarusijos opozicijai, tiek Ukrainai, tiek Sakartvelui, man atrodo, yra pirminiai tikslai. Tai turbūt, kad šios krypties nekeisčiau, visiškai sutinku su esama politika.“* Etikos mokytoja yra tokios pačios nuomonės: *„Kada kaimynas geras, neagresyvus, ar net ir laimingas, mums gerai. Geriau aplink save apsitvarkym, arti savęs, teisingai, padėkim Ukrainai, padėkim Baltarusijai.“*

Tačiau remdamiesi asmenine patirtimi ir motyvais, du tyrimė dalyvavę mokytojai prioritetą teiktų Azijos valstybėms. Konkrečiai jie išskiria Indiją, tai grįsdami dideliu skurdo lygiu. Vienas mokytojas pažymi, kad Lietuva galėtų stengtis padėti ne tik sau geografiškai artimoms, bet ir tolimesnėms, pvz. Afrikos žemyno valstybėms: *„Lietuva net ir galėtų dar intensyviau tai daryti,*

nors ir daro šiek tiek, bet aš visiškai už ir netgi pasigendu arba tiesiog viešoj erdvėj nematau ypatingų pastangų padėti <...> Afrikos valstybėms.“

Tuo tarpu gamtos ir biologijos mokytojas yra skeptiškai nusiteikęs dėl geografiškai Lietuvai tolimesnių kraštų krypties: „Mes turim laikytis tų pačių šalių, nes mums kultūriškai su jomis kalbėti paprasčiau, nes buvom penkiasdešimt metų toj pačioj valstybėj ir turim kažkokių bendrų taškų, lyginant su Haičiu ar ten nežinau, koku ten Lesotu ar Svazilendu ar Fidžiu, kur yra didesni kultūriniai skirtumai.“

Iš šių atsakymų matyti geografinių paramos prioritetų įvairovė. Apibendrinant, vienbalsiškumo dėl paramos geografinių kryptių nėra, tačiau didesnė respondentų dalis dabartinės Lietuvos prioritetinės VB krypties (t. y. Rytų partnerystės šalių) nekeistų.

Lietuvos stiprybės

Iš atsakymų apie Lietuvos stiprybes aiškėja, kad tyrime dalyvavę mokytojai plačiai mato pasaulio problemas ir įvardija nemažai įvairių sričių, kuriose Lietuva galėtų prisidėti jas sprendžiant. Paklausti apie VB sritis, kuriose Lietuva turėtų ar galėtų veikti, jie įvardijo šias:

Tiesa, atsakymuose buvo paminėta, kad minėtose srityse Lietuva taip pat susiduria su savais keblumais: pavyzdžiui, pedagogų vertinimu, Lietuvos švietimo sistema turi daug problemų, nors ši sritis yra itin reikšminga vystymuisi.

Rekomendacijos ir išvados

Norint, kad pedagogai žinotų apie Lietuvos VB politiką ir veiklas ir šios žinios pasiektų mokinius, būtina įdėti daugiau pastangų: viešojoje erdvėje turėtų atsirasti daugiau aiškios ir pakankamos informacijos, kad Lietuva yra šalis donorė, prie kokių šalių vystymosi Lietuva siekia prisidėti, kaip tai daro ir kodėl, nuo kada tai daro (akcentuoti sąsają su naryste ES).

Mokytojų palaikymas OPV rodo, kad, net ir neturėdami daug žinių apie šią sritį, pedagogai pritaria jos veiklos principams. Rekomenduojama LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai bei LR Užsienio reikalų ministerijai stiprinti globalaus švietimo sritį akcentuojant pedagogų informavimą ir švietimą VB srityje.

Svarbu, kad daugelis mokytojų informaciją įgijo arba per projektines veiklas mokykloje, susiduriant su NVO atstovais, arba gavę artimesnį VB tematikai išsilavinimą studijuodami. Todėl rekomenduotina globalaus švietimo veiklas vykdyti per NVO projektus pedagogams ir mokyklų bendruomenėms.

Trys respondentai nurodė ryšį tarp tiesioginio patyrimo ir savo įsitikinimų VB atžvilgiu, todėl svarbu užtikrinti, kad pedagogų įsitraukimas į projektus su konkrečiomis valstybėmis būtų kokybiškas ir vertinamas teigiamai.

Siekti, kad pedagogikos išsilavinimą įgyjantys asmenys išsamiau susipažintų su pasaulio vystymosi tendencijomis ir problemomis, VB, DVT ir Lietuvos pastangomis šiose srityse.

Skaidrumas ir lengvas duomenų pasiekiamumas padėtų didinti visuomenės informuotumą ir didintų paramą OPV. Rekomenduojama visuomenei viešai ir skaidriai vienoje duomenų bazėje pateikti visą informaciją apie OPV lėšų panaudojimą, VB veiklas, jų rezultatus bei vykdytojus.

Kuriant informacijos kampanijas ar vykdant visuomenės grupių švietimą, svarbu paaiškinti paramos didinimo motyvus, nes taip formuotųsi aiškesnis jos supratimas ir palaikymas.

Pateikiant visuomenei Lietuvos valdžios institucijų motyvus teikti paramą konkrečioms pasirinktoms šalims, remtis jau egzistuojančia ir todėl atpažįstama samprata, t. y. kad parama geografiškai artimesnėms šalims siejama su saugumo ir išsivystymo „grandininis“ efektu, atitinkančiu Lietuvos interesus.

Vertinant visuomenės nuomonę, atsižvelgti į tyrimo rezultata, kad didesnė dalis respondentų nekeistų pagrindinės paramos krypties – dauguma palaiko paramą artimesnėms kaimynėms.

Vertinant visuomenės palaikymą geografinėms kryptims, atsižvelgti į tai, kad du iš keturių apklaustųjų teiktų prioritetą tolimesnėms, labiau skurstančioms Azijos valstybėms, o vienas mano, kad Afrikos valstybės galėtų būti intensyvesnės ir/ar labiau pastebimos viešojoje erdvėje.

Formuojant VB politiką turėti omenyje, kuriose srityse apklaustieji mato Lietuvos stiprybes: veikimas šiose srityse jiems atrodytų logiškas ir todėl remtinas.

Mokytojų vystomojo bendradarbiavimo samprata ir palaikymas

Tyrimo dalyvavę mokytojai buvo paprašyti savais žodžiais paaiškinti, kaip supranta, kas yra vystomasis bendradarbiavimas.

Istorijos ir pilietinio ugdymo mokytojas: „Vystomasis bendradarbiavimas – tai strategija, metodų rinkinys, kuris padeda keisti informacija, patirtimis, įgūdžiais, mokytis vieniems iš kitų, keisti žiniomis, praktikomis, santykių užmezgimas.“ Geografijos mokytoja: „Galvoju, kelių šalių, kaip pasakyti, susitarimas kažką veikti ir daryti bendrai dėl mūsų visų gerovės.“ Ji pripažįsta, kad „jeigu aš gerai suprantu, tai tas vystomasis bendradarbiavimas man labai glaudžiai siejasi su projektine veikla“.

Projektų ir VB sąsaja pateiktuose atsakymuose buvo besikartojantis motyvas. Gamtos mokytojas: „Aš apie tą konkrečiai vystymosi bendradarbiavimą nesu girdėjęs ir negalėčiau pasakyti, bet va tikriausiai tai yra tas vystomasis bendradarbiavimas, kuomet valstybių lygmeniu kažkokios organizacijos, valstybinės ar nevyriausybinės, jungiasi ir atlieka bendrus projektus.“

Svarbus aspektas, kad tyrime dalyvavusiems pedagogams VB pirmiausia asocijuojasi ne su skurdo mažinimu pasaulyje, o su klimato kaita. Gamtos mokytojas: „Nu, aš taip įsivaizduoju, kad kažkokie projektai bendri vykdomi tam, nes vėlgi klimato kaita yra visos žmonijos reikalas, o ne vienos valstybės.“

Iš etiškumo perspektyvos VB apibrėžia etikos mokytoja: „Man vystomasis bendradarbiavimas – tai yra žmogaus įsitraukimas į tam tikrų problemų sprendimą, būtent atsakingu piliečiu būti, domėtis ne tik tai savo kiemo problemomis, bet domėtis, kas vyksta šalyje, kas vyksta užsienyje, kas išvis vyksta pasaulyje ir nebūti vien tik stebėtoju. Tai va man, sakykim, tas bendradarbiavimas vystomasis. Nebūti abejingu.“

Verta paminėti, kad kai kurie respondentai ES šalių narių tarpusavio pagalbą – t. y. regioninį bendradarbiavimą – klaidingai laiko vienu iš VB sėkmės pavyzdžių.

Kas vykdo vystomojo bendradarbiavimo veiklas?

Apklausti mokytojai pateikė įvairių atsakymų apie tai, kas vykdo ar gali vykdyti VB veiklas. Kai kurie veikėjus įvardijo detalai, pvz. nurodė Užsienio reikalų ministeriją kaip atsakingą vykdytoją, švietimo, mokslo ir sporto ministeriją ministeriją švietimo srityje, savivaldybes, NVO. Tačiau dažnu atveju, apklaustieji mokytojai rėmėsi savo aplinka ir mokyklos bendruomene: mokykla kaip VB projektų vykdytoja paminėta keletą kartų. Trys iš šešių respondentų išvardijo kiek didesnę veikėjų įvairovę: pvz., kad į VB vykdymą įsitraukia įvairūs lygmenys – nuo vyriausybinių iki individų, nors plačiau tokio įsitraukimo pakomentuoti negalėjo.

Apie verslo struktūrų vaidmenį respondentai galėjo pasakyti itin mažai. Viena mokytoja, daugiau susidūrusi su tvarumo tema, paminėjo žiedinę ekonomiką ir sąžiningą prekybą (angl. *fair trade*).

Tyrimo metu respondentai keletą kartų minėjo pasitikintys NVO ekspertais. Etikos mokytoja: „Aš pasitikiu tais žmonėmis, kurie yra profesionalai, kurie yra tos srities specialistai <...> Aš nepasitikiu „Google“, nepasitikiu „Vikipedija“ ir dar kažkuo, tai yra kaip aš sakau. Tai ra daug informacijos internete, bet daug ir šiukšlių, ir daug neteisybės, daug netikrumo. ai Indrė (NVO „Pasaulio pilietis“ vadovė – aut. past.) – man patinka, kad ji koncentruotai, aiškiai taip tokiom adatėlėm tich tich tich sudėlioja sudėlioja. Tai va tuo labai daug man Indrė padeda, labai daug padėjo Julius (Julius Norvila, „Humana Lietuva“ atstovas – aut. past.), Vystomojo bendradarbiavimo platforma, tai va, mano tie trys banginiai, kurie man suteikia informaciją, sakykim, kurie man padeda.“

Globaliuoju švietimu užsiimančios NVO „Pasaulio pilietis“ vadovė Indrė Augutienė ir įsitraukimas į jos kuruojamus globalaus švietimo projektus per visą interviu minėti kelis kartus – tai paaiškinama tuo, kad kai kurie mokytojai buvo I. Augutienės rekomenduoti ir pakviesti giluminiams interviu. Nors sąsaja su pakartotinu šios organizacijos ir jos vadovės minėjimu yra natūrali, ji ne mažiau reikšminga tyrimui: mokytojai žinių įgavo tik įsitraukę į konkrečius NVO projektus ir tiesiogiai bendraudami su ekspertais.

Todėl galima teigti, jog apklaustieji mokytojai pakankamai gerai išmano VB veikėjų lauką teoriniu lygmeniu ir per praktinį įsitraukimą. Tai, kad mokytojai kelis kartus įvardijo UNICEF ir UNESCO santrumpas, rodo, kokios organizacijos labiausiai siejamos su VB veiklomis. Žinių apie NVO ir verslo įsitraukimą į VB veiklas trūkumas tiesiogiai atliepia sąlyginai menką NVO atitenkančią Lietuvos skiriamos OPV dalį ir neženklų Lietuvos verslo įmonių dalyvavimą.

Ar verta vykdyti vystomojo bendradarbiavimo politiką?

Klausimas „Kaip manote, ar šalims donorėms verta dėti pastangas ir resursus – teikti paramą siekiant mažinti skurdą, badą ir susijusias problemas pasaulyje bei mažinti ekonominę nelygybę tarp skirtingų pasaulio šalių? Kodėl?“ sulaukė daugiausiai teigiamų atsakymų: apklaustieji mokytojai mano, kad verta teikti paramą besivystančioms valstybėms. Dažnu atveju atsakymai buvo grindžiami naudojant migracijos pavyzdį. „Globalistu“ save vadinantis istorijos mokytojas: „*Tai ne veltui turime ir migrantų krizes, tai kuo kitos valstybės gyvens geriau, tuo visiems bus geriau. Manychiau, kad nu nacionalinės valstybės negali spręsti nei globalių iššūkių, nei patenkinti visus savo vidinius piliečių poreikius, tai neišvengiamai bendradarbiavimas vystomasis bendradarbiavimas tarp valstybių įvairiais formatai neša naudą.*“

Jam antrino gamtos ir biologijos mokytojas. Tiesa, pastarasis atkreipė dėmesį, kad skirtumų yra ir tarp pačių vadinamųjų šalių - donorių. Todėl, imdamas Lietuvos atvejį, minėjo, kad „*turime ir savo valstybėje problemų neišspręstų*“, bet čia pat prisiminė solidarumo svarbą. Kalbėdamas apie migrantų krizę, jis sakė: „*Mus remia Estija, Kroatija, iš Slovėnijos gavom kažkokios pagalbos, tai automatiškai tada turim prisidėti ir prie kitų valstybių, nes kai visi draugiškai gyvena, tada saugiau ir politiškai tikriausiai.*“

Nors tiesiogiai respondentų nebuvo klausta, kaip reikėtų padėti kitoms šalims, du mokytojai paminėjo, kad vertėtų dėti pastangas išmokant vieno ar kito dalyko ir pacitavo populiarią metaforą: „*Neduok žuvies, geriau išmokyk žvejoti*“. Viena respondentė pritarė paramai kaip galimybių suteikimui: „*Bent jau mažiausiam startui, kur jie galėtų pradėti ir vystyti save, auginti save ir kažko siekti.*“ Tačiau, jos manymu, svarbu paramą teikti ne nuolat, nors sunku pasakyti, kada ją derėtų nutraukti. „*O kaip pasiekti tą balansą, tarp to, kad mes neišaugintumėm tų amžinų prašytojų, kurie vis na įsivaizduoja, kad visi viską jiems kažką privalo duoti.*“

Kita respondentė, etikos mokytoja, pritarė paramos teikimui, tačiau akcentavo, kad būtina keisti ir mūsų – paramos teikėjų – mąstyseną: „Iš tikro tai reikalinga, aš taip manau, kad reikalinga, bet pirmiausia tai turim tiems, nu kalbėkim tiesiai, europiečiams truputėlį išvalyti smegenis, kad jie nėra dievai iš tikro, kad jie yra žmonės ir dėl jų kaltės kiti kenčia.“

Kodėl šalys vystosi netolygiai?

Klausimas, kodėl pasaulio valstybės vystosi netolygiai ir kodėl skiriasi jų išsivystymo lygis, ypač Vakarų valstybių ir likusio pasaulio, užduotas siekiant išsiaiškinti problematikos konteksto suvokimą.

Atsakydami į jį mokytojai pateikė įvairių priežasčių:

Savo atsakymu nuo kitų išsiskyrė etikos mokytoja iš Kauno – ji pabrėžė išnaudotojišką Vakarų elgseną šalių partnerių atžvilgiu: „Paprasciausiai tai aš manau, kad jis (skirtumas – aut. past.) atsirado dėl išnaudojimo. Tai yra pigi darbo jėga, yra ištekliai pigūs ir nėra ką galvoti.“ Plėtodama mintį, ji savo teiginį apie nelygbę susiejo su sistemine priežastimi: „Ai ten jie gi toli. Galima ten šiukšlinti – gi ne mano kiemas, galim ten viską vežti, versti, galima daug ką daryti.“ Jos atsakyme nuskambėjo ir mintis apie mūsų stereotipinį mąstymą apie kitas kultūras bei individualios moralinės atsakomybės stoką. „Dabar patys vaikus skatiname sodinti gėlytes, medelius, ten puošti gamtą, o medienos reikia, kažkur tai pjaunam, kažkur tai naikinam ir darom ekologiškai tikrai stichines tokias nelaimes, nu baisu“ sakė ji.

Apibendrinant galima teigti, jog iš šių atsakymų akivaizdu, kad respondentai suvokia kompleksiskumą veiksnių, nulemiančių vystymosi skirtumus tarp pasaulio valstybių. Didžioji dauguma įžvelgia vystymosi trukdžius pačiose valstybėse (išskyrus globalią klimato kaitos problemą), o šie gali būti skirstomi į ekonominius, socialinius, politinius, kultūrinius bei istorinius. Tik viena respondentė permąstė galios santykį pasaulyje ir kritiškai įvertino vakariečių elgseną vertybiniu-moraliniu aspektu.

Šalių donorių interesai

Klausimas „Ką manote apie šalių donorių interesus, kurie siejami su VB?“ užduotas siekiant išsiaiškinti, kaip mokytojai samprotauja apie VB politinius motyvus. Pokalbių metu keletą kartų reikėjo patikslinti klausimą: iš kokių paskatų – savanaudiškų, pragmatinių ar altruistinių, humanistinių – finansiškai turtingesnės valstybės siekia padėti skurdesnėms? Dažnesniu

atveju mokytojai išvelgė pragmatinių motyvų pirmaeiliškumą. Pavyzdžiui, informatikos mokytoja argumentuoja taip: „*Vienas tikriausiai iš pagrindinių, sakykime, tokių motyvų būtų, kad jeigu kaimynui gerai, tai ir mums tada gerai, nu sakykime taip. Jeigu jie laimingi, ir mes laimingi esame.*“

Kiti mokytojai neatmetė ir humaniškų paskatų svarbos. Istorijos mokytojas: „*Humanistinio negalime atmesti vis dėlto, šiek tiek, manau, kad jis prisideda*“; etikos mokytoja: „*Negaliu atmesti ir to humanitarinio, humanistinio, atsiprašau, kad yra tikrai ir noras pagelbėti.*“ Tačiau mokytojai apibendrino, kad svarbūs abu motyvai.

Šalių - paramos gavėjų vaidmuo

Pašnekovai pateikė keletą idėjų, kaip supranta šalių - paramos gavėjų, vaidmenį vystymosi procese. Pagrindinė mintis – jog pačios šalys-partnerės turėtų rodyti politinę valią ir aktyviai įsitraukti į joms svarbius VB projektus. Istorijos mokytojas: „*Valstybės turėtų priimti gerąsias praktikas, stengtis perimti institucijų modelius*“, siekiant užtikrinti demokratinius procesus ir stabilumą. Geografijos mokytoja: „*Žmogiškieji resursai dažniausiai tik tai, ką jie ir turi.*“

Iš pasisakymų apie VB problemas matyti, kaip respondentai vertina ir suvokia pačias šalis - paramos gavėjas. Kelis kartus minėta opi korupcijos problema įrėmina šalių paramos gavėjų vaidinį. Gamtos ir biologijos mokytojas paminėjo kolonizacijos aspektą ir nepasitikėjimą valstybėmis donorėmis: „*Manau, kad daug žmonių, paprastų žmonių į tai žiūri ganėtinais atsargiais, nes istoriškai (jos – aut. past.) buvo tam tikrų valstybių kolonijos, visa ta pati Afrika, Pietų Amerika. Tave prižiūri, tau duoda pinigų, bet tada galvoji, kažką jie norės atsiimti, kažkokia klastą išvelgia ir dažnai tuo tikriausiai nepasitiki paprasti žmonės.*“

Darnaus vystymosi tikslai ir jų sąsaja su vystomuoju bendradarbiavimu

Klausimas apie DVT ir VB bei jų sąsajas respondentams pasirodė painus. Pasikartoję tendencija, kad daugiau apie DVT atskirai ir jų sąsajas su VB galėjo pasakyti tie mokytojai, kurie yra turėję tiesioginės patirties su šiomis temomis per anksčiau jų vykdytus projektus. Kaip susiję DVT ir VB, išsakytos mintys skyrėsi: „*Man atrodo [DVT ir VB] yra labai glaudžiai susiję. Nu dabar vieną projektą turim su klimato kaita. Tai irgi nu mes vieni nieko nepadarysim. Tai irgi reikia bendradarbiavimo ar ne, tas problemas reikia spręsti globaliai*“; „*Darnus vystymasis ir įeina į tą, visi darnaus vystymosi tikslai įeina į tą vystomąjį bendradarbiavimą*“; „*Tas bendradarbiavimas tikriausiai nu aš taip galvočiau, mano tas išmąstymas, kad pagrinde remiasi tais visais, toms visoms problemoms, kurios yra išdėstytos tuose darnaus vystymosi tiksluose*“. DVT ir VB sąsajų įvardijimas itin sveikintinas, nes tai nėra lengva tema net ir specialistams.

Dalies apie VB sampratą pabaigoje mokytojams užduotas klausimas apie tai, ką jie žino apie Jungtinių Tautų ir kitų tarptautinių organizacijų vaidmenį VB srityje. Mokytojai kalbėjo tik apie JT, kitų organizacijų interviu metu nepaminėjo. JT funkcijas ir vaidmenį jie įvardijo taip: „*žinios nešimas*“, „*savanorystės organizavimas*“, „*susitarimų vieta*“, „*vienijimas*“, „*pinigų rinkimas*“.

Dauguma apklaustųjų mokytojų apibendrino, kad JT vaidmuo yra svarbus ir prasmingas. Du respondentai nurodė JT trūkumus: istorijos mokytojas paminėjo komplikotą JT Saugumo Tarybos sistemą, geografijos mokytoja įvardijo „beviltiškumo jausmą“, siejamą su JT neveiksmumu.

Ugdymas ir vystomasis bendradarbiavimas

3 dalis

Mokinių žinios

Tyrimo dalyje, skirtoje ugdymui ir VB bei DVT, respondentai kalbėjo apie konkrečius, su jų darbu susijusius dalykus. Mokytojai buvo paklausti apie tai, kiek baigę mokyklą abiturientai išmano VB temas; kokias, jų nuomone, svarbiausias temas jie turėtų išmanyti; kokias susijusias kompetencijas įgyti; kokias priemones pedagogai naudoja ir kokios jiems padėtų ugdymo darbe.

Pirmasis klausimas apie moksleivių mokykloje įgyjamas žinias apie VB ir DVT paskatino respondentus susimąstyti. Dalis pripažino, kad tik nedidelė dalis moksleivių yra motyvuoti sužinoti daugiau ir pasigilinti į panašias temas. Tai iš dalies priklauso nuo jų pasirinkimo, ką norėtų studijuoti ateityje, o taip pat nuo pasirinktų mokymosi dalykų ir jų lygių. B lygio mokinius turinti geografijos mokytoja sakė: „Iš mano turimų mokinių sakyčiau, gal koks apie 20-30 procentų, kurie nori kapstytis giliau ir keliauti į tas sritis, tai yra visai nemažai.“ Jos manymu, dabartiniai moksleiviai turi daugiau žinių, nei ankstesnės kartos, pavyzdžiui, besimokę prieš 15 metų. Ji įžvelgia progresą ir jį, jos nuomone, lemia tai, kad daugelyje pamokų paliečiamos bendriausios vartotojiškumo, klimato kaitos, lyčių lygybės ir panašios temos.

Apklausoje išryškėjo svarbus pastebėjimas apie bendro mokyklos įsitinklinimo ir veiklos susijusiose srityse svarbą. Pavyzdžiui, UNESCO vardą gavusioje mokykloje, etikos mokytojos teigimu, jaunimas turi daug žinių: „Tai tikrai vaikai labai labai daug žino ir netgi praktiškai daug dalykų daro. O kitoje mokykloje šiaip iš tikrųjų jie net nėra girdėję apie tai, kas tai yra darnaus vystymosi tikslai ir su kuo jie valgomi.“ Informatikos mokytoja paantrino, kad tik projekto dėka apie darnaus vystymosi tikslus daugiau sužinojo ne tik mokiniai, bet ir mokytojai: „Mes kai pradėjom dalyvauti projekte prieš 3 metus ir pradėjom nagrinėti Darnaus vystymosi tikslus, mes, pačios mokytojos, su jais susipažinom ir, sakykime, išgirdom galbūt netgi pirmą, nu gal ne pirmą kartą, bet taip jau sakykim giliau.“

Istorijos ir pilietinio ugdymo mokytojas, dirbantis tarptautinėje anglakalbėje privačioje ir tautinių mažumų valstybinėje mokyklose, palygino dvi labai skirtingas sistemas ir taip išryškino sisteminius skirtumus: „taip, galėčiau palyginti – tai tarptautinėje mokykloje tarptautinės aktualijos, iššūkiai, vystymasis yra neatsiejama ugdymo programos dalis.“ Mokytojas pastebi didelį skirtumą tarp turimų priemonių, nulemiančių ir mokytojų, ir mokinių galimybes: „Man atrodo, kad galbūt [valstybinėje] mokykloje gauna ir nepakankamai. Viena iš to priežasčių yra labai techninė, tai mokymasis iš standartizuotų vadovėlių, o ne naudojantis internetu, neturint kompiuterių tų pačių.“ Pašnekovas svarsto, kad tai yra didžiulis nelygybės pradai, „kai šeštoje klasėje ir iki pat dvyliktos mokiniai mokosi iš su laiku nespėjančių knygų“.

Kitas svarbus sisteminis aspektas, išryškėjęs kalbant su mokytoju, dirbančiu ir privačioje, ir valstybinėje mokyklose, yra skirtumas tarp orientacijos į įgūdžius ir žinias: „Tarptautinėje

mokykloje mokiniai gauna pakankamai žinių, tačiau žinios – jos nėra galutinis tikslas. Daugiau mokymo sistema orientuota į įgūdžius. Kaip mokytis, atskirimą objektyvios nuo subjektyvios informacijos, gebėjimą ieškoti informacijos, nagrinėti tą informaciją, kritinio mąstymo, komunikacijos įgūdžius.“ Pašnekovo manymu, tuo siekiama, kad mokykloje įgytus įgūdžius moksleiviai galėtų iš karto taikyti realiame gyvenime: „Jie [mokiniai] gali įžvelgti, kad, a, žiūrėk, bet čia juk yra apie tai, čia yra mano tapatumas, čia jie žaidžia su tapatybe ar ne. Arba štai čia yra konflikto forma ir konfliktas gali būti toks ir anoks ir t. t.“

Mokytojų atsakymuose kartojosi VB ir DVT tematikos išmanymo ir bendrųjų ugdymo programų ryšio motyvas. „Bet tikrai nemanau, kad pakankamai daug, nes iš esmės tai yra naujas dalykas Lietuvos mastu. Ir tai nėra įtraukta į bendrojo ugdymo programą ir iš esmės tai priklauso nuo mokytojų, jeigu jie domisi tuo“, – sakė gamtos ir biologijos mokytojas. Istorijos mokytojas: „Kalbant apie nacionalinės mokyklos patirtis manyčiau, kad jie gauna tikrai tarptautinių žinių, galbūt ne tiek pakankamai, nes mokytojai galbūt susikaupę ties turiniu labiau, kuris dažniausiai yra, na, fiksuotas bendrojo ugdymo programose, o kaip žinome, pasaulis kinta kiekvieną dieną. Tai prisirišimas prie turinio, ką mokyti sekančią pamoką arba ateinančiais metais ar ateinančius, tarkim, penkis ar dešimt metų, nes tai įrašyta programoje, tai šiek tiek trukdo galbūt mokyti tarptautinių tų aktualijų“.

Keli mokytojai svarstė, kad ne mažiau svarbus ir šeimos vaidmuo – mokinių susidomėjimas priklauso ir nuo to, kokios vertybės perteikiamos šeimos rate.

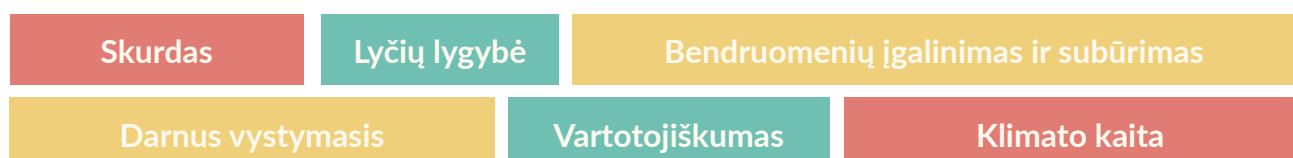
Apibendrinant, mokytojai turėjo skirtingą nuomonę apie mokinių turimų žinių, liečiančių VB temas, lygį. Vieni mokinių žinių „bagažą“ vertino pozityviau, kiti santūriau, tačiau dauguma sutiko, kad VB ir DVT temos paliečiamos fragmentuotai ir nepakankamai. Kalbant su skirtingų mokyklų mokytojais aiškėja, kad labai svarbi ekosistema, kurioje jie dirba: ar mokykla yra nacionalinė ar tarptautinė, įsitraukusi į projektus ar ne. Ypač dideli skirtumai tarp privačios tarptautinės mokyklos ir valstybinės nacionalinės, nes pastarojoje vyrauja orientacija į žinias, o ne įgūdžius, mokytojai ir mokiniai dirba su kiek pasenusiais vadovėliais, mažiau remiasi aktualiais interneto šaltiniais ir mažiau dirba su kompiuteriais.

Žinoma, dalis atsakomybės tenka patiems mokiniams ir jų šeimoms: kiek jie domisi, kiek tai susiję su jų pasirinkta ateities vizija, kokias vertybines orientacijas suformuoja šeima.

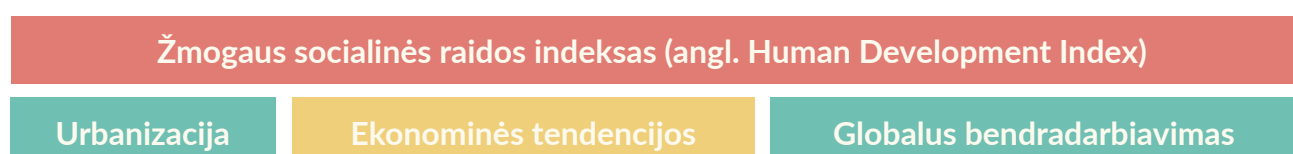
Svarbiausios temos

Paklausti, kokias VB srities temas išskirtų kaip svarbiausias išdėstyti ir diskutuoti su mokiniais, respondentai įvardijo įvairių temų:

Temos, paminėtos bent porą kartų:

Temos, paminėtos vieną kartą:

Pusė apklaustųjų pažymėjo, kad temos ir aktualijos kinta, tad natūraliai kinta ir su jomis susiję duomenys. Keli mokytojai konstatavo, kad vadovėliai nespėja su gyvenimo ritmu, todėl pokalbis pasisukdavo apie tai, kaip mokytojams prisitaikyti prie šios tendencijos, kokias priemones jie jau turi ir kas jiems galėtų padėti ar praversti. Geografijos mokytoja įvardijo labai aiškų pasirinkimo aktualijomis poreikį: „Aš tai pamokas stengiuosi pradėti nuo to dalyko, kas aktualu yra šiandien. Na, tarkim išgirsti per tą pačią „Labo ryto“ laidą ar ne kalbant apie tą pačią. Mobilieji telefonai ir sanmazgai, mobiliųjų telefonų daugiau negu jų [sanitarinių mazgų]. Taip, tai su tokiais įdomiais dalykais ir bandai privesti ir tą tokį platesnį suvokimą apie pasaulį.“

Gamtos ir biologijos mokytojo atsakyme nuskambėjo mintis, kad svarbiau pasiekti gerą bendrą mokinių suvokimą nei perduoti konkrečias žinias: „Nežinau, ar kažkokių yra konkrečių dalykų, kad turėtų žinoti. Aš manau, kad [svarbu] turėti bendrą suvokimą, kad yra skirtingas ekonominis lygis, skirtingas išsivystymas, dėl ko taip yra, socialiniai dalykai, kultūriniai dalykai, tiesiog turėti tokį matymą ir suvokimą.“

Svarbiausios kompetencijos

Kalbėdami apie svarbiausias kompetencijas, kurias ugdytų sąsajoje su VB, mokytojai išskyrė dvi: į bendruomeniškumą pereinanti empatija ir gebėjimas bendrauti, arba gera komunikacija. Viena mokytoja įvardijo ir medijų raštingumo bei kritinio mąstymo kompetencijas.

Kalbant apie priemones, iškilo svarbus kalbų klausimas: kai kurie šaltiniai anglų kalba yra parankūs, tačiau neretai juos tenka versti arba įdėti papildomų pastangų klasėje, kad jie taptų suprantami visiems mokiniams. Taip pat anglų kalba neretai yra per didelis iššūkis vyresnio amžiaus mokytojams arba jaunesniems mokiniams. Duomenų bazės lietuvių kalba reikalingumu neabejoja istorijos ir pilietiškumo mokytojas, tačiau įžvelgia tokio projekto mastą: „Lietuviškai mokyklai (mokytojas dirba ir tarptautinėje – aut. past.) aš nelabai net galiu įsivaizduoti, kad atsirastų plataus masto tarpdisciplininių šaltinių internete, kurie skirti mokyklos suole esantiems mokiniams, nes tai pareikalautų tikrai didžiulio projekto.“

Pasirengimas pamokoms ir ugdymo poreikiai

Tyrimė dalyvavę mokytojai pažymėjo, kad patys savarankiškai ieško šaltinių internete, siekdami praturtinti pamokas aktualijomis, papildyti vadovėlių medžiagą, sudominti mokinius. Pora mokytojų apgailestavo, kad interneto platformos „YouTube“ turinys lietuvių kalba yra kiek pasenęs. „YouTube video turinys lietuviškas na yra tikrai na, šiek tiek vakarykštis, jis neperteikia šiandieninės dvasios“, – teigia mokytojas. Geografijos mokytoja išskyrė MEP projektą (Europos Parlamento ambasadoriai), kuriame ji gauna visą reikalingą informaciją ir metodiką pamokoms apie Europos Sąjungą. Informatikos ir etikos mokytoja darkart paminėjo NVO „Pasaulio pilietis“ parengtą medžiagą vartotojiškumo tema.

Etikos mokytoja apgailestavo, kad dabar geresnės kokybės filmai ir vaizdo medžiaga yra mokama. Ji mano, kad pasinaudotų trumpais vaizdo filmais lietuvių kalba, ypač dokumentiniais. Istorijos ir pilietiškumo mokytojas: „Kas man padėtų, tai būtų turbūt mokomi šaltiniai, tokie kaip „Study.com“, kur jau yra tikrai padaryti, na, tikrai profesionaliai, tačiau jie kainuoja nepigiai, todėl tenka ieškoti alternatyvių šaltinių, nemokamų.“

Pora mokytojų pažymėjo, kad, be informacijos tam tikra tema, jiems reikalingas ir priminimas, ir tam tikras pasufleravimas, kaip informaciją būtų galima panaudoti, pritaikyti jų dėstomame dalyke ir, galiausiai, žmogiškas palaikymas.

Bendroji išvada iš šios tyrimo dalies yra ta, kad mokytojai įvardija daug svarbių temų, sietinų su VB, kurias jie norėtų išdėstyti ir diskutuoti su mokiniais, tačiau jos glaudžiai susiję su mokymo priemonėmis ir galimybėmis jas derinti su privalomąja ugdymo programa. Reikalingas atskiras ir išsamesnis tyrimas, galbūt bendras darbas kartu su mokytojais, siekiant rasti atsakymus į šiuos klausimus:

- ◆ Kaip mokyti temomis, kurios realybėje gana greitai kinta turinio ir aktualumo prasme?
- ◆ Koks balansas turėtų būti tarp siekio perteikti žinias ir ugdyti kompetencijas?
- ◆ Kaip integruoti, derinant su privalomomis ugdymo programomis?
- ◆ Kokios žinios ir kokios kompetencijos yra svarbiausios?
- ◆ Kokios priemonės padėtų ir kaip mokytojams būtų patogiau jas pasitelkti?
- ◆ Kaip rasti balansą ir tinkamus sprendimus dėl priemonių lietuvių ir anglų kalba?

Rekomendacijos ir išvados

Norint paskatinti su VB siejamų temų įtraukimą į ugdymą, suteikti mokytojams galimybių ir laisvės veikti savarankiškai pasirenkant temas už privalomosios programos ribų.

Siekiant ugdyti mokinių kompetencijas, reikalingas besikeičiančio globalaus pasaulio kontekste, persvarstyti žinių perteikimo ir įgūdžių ugdymo balansą pastorojo naudai.

Užtikrinti šiuolaikinių mokymosi priemonių - kompiuterių ir interneto - prieinamumą klasėse visiems, ypač vyresnių klasių mokiniams.

Siekiant skatinti mokytojų gilinimąsi į VB srities temas, sudaryti jiems galimybes tiesiogiai įsitraukti į projektus, o mokykloms - įsitiklininti į tarptautines ir lokalias partnerystes.

Kurti priemones mokytojams, padedančias integruoti pasaulio aktualijas į mokymą.

Skatinti projektines, mokytojus įtraukiančias veiklas jų išvardytomis temomis.

Priemonės mokytojams derinti su gairėmis, kaip jas panaudoti skirtinguose dalykuose.

Be priemonių, atliepti mokytojų poreikį žmogiškam paskatinimui ir priminimui.

Atlikti papildomą tyrimą, siekiant kartu su pačiais pedagogais išgryninti, ko reiktų siekti mokyti moksleivius su VB susijusiomis temomis, ir kokių priemonių mokytojams reikia.

Mokytojai ir vystomasis bendradarbiavimas:
ką žino, kaip vertina, kaip atsispindi ugdyme?

Tyrimo ataskaita

2021